

Motion till riksdagen 2023/24:2691

av **Märta Stenevi m.fl. (MP)**

En tydlig väg till integration

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att integrationsdebatten har blivit ett hinder för integrationen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur samhället på både kort och lång sikt kan motverka spridning av felaktig information och mytbildning som riskerar försämra integration och tilltro till myndigheter och samhälle, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett fungerande välfärds-samhälle som ger jämlika möjligheter för alla är en grund även för integration och behöver vara högprioriterat, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla och utöka det statliga investeringsstödet för hyresrätter med rimliga hyror för både små och större lägenheter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda hyresvärdar att ställa särskilda krav på potentiella hyresgästers inkomster och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra bostadsförsörjningslagen tvingande så att fler kommuner tar sitt bostadsförsörjningsansvar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra att kommuner ansvarar för att erbjuda ett stadigvarande boende och säkerställa en blandad bebyggelse där varje del av kommunen inrymmer en mångfald av upplåtelseformer, bostadsstorlekar och boendekostnader, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nyanlända som beviljas uppehållstillstånd bör få en bra start i Sverige och ges goda förutsättningar för en snabb etablering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra permanenta uppehållstillstånd och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta familjeåterförening och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ”tydligare väg” och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hälsa bör ingå i målet för integrationspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Migrationsverket bör få ett tydligt uppdrag att bidra till integration och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Migrationsverket bör tillhandahålla lägenhetsboenden av god standard för asylsökande i bostadsområden som inte är socialt utsatta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anläggningsboenden bör reformeras till mindre enheter eller enskilda lägenheter insprängda i ordinarie bostadsbestånd och bör finnas över hela landet och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvidga bosättningslagen så att den omfattar alla nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd samt se över nuvarande regelverk och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenskundervisning för asylsökande bör göras till en obligatorisk del av mottagningen av asylsökande och erbjudas alla asylsökande från dag ett och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att olika typer av hinder som gör att asylsökande trots rätten att jobba stöter på problem behöver uppmärksammas och åtgärdas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta se över en utvecklad studie- och yrkesvägledning och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förslag på en stimulans för hur såväl privata som offentliga arbetsplatser i ett tidigt skede kan ta emot för korta möjligheter att bekanta sig med yrken och arbetsplatser och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta samhällsintroduktionen och samhällsorienteringen bli mer av en helhet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att folkhögskolor kan bidra och ha en given roll i att ge motsvarande samhällsorientering eller framtida helhetsbegrepp för kunskap om samhället och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barn ska ha rätt till egen information och kunskap om samhället både initialt under asylsökandeprocessen och senare och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att äldre ska ha rätt till information och kunskap om samhället både initialt under asylsökandeprocessen och senare och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att enligt förslag från länsstyrelserna inrätta ett nationellt centrum för samhällsorientering och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell uppdragsutbildning för samhälls- och hälsokommunikatörer bör tas fram i samverkan med universitet och högskolor och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om funktioner som erbjuder personligt stöd och information dit man enkelt och direkt kan vända sig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om medborgarkontor, studie-cirklar och hubbar och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett kompletteringsuppdrag för utvärdering av informationsverige.se ur ett brukarperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de hinder som finns undanröjs så att de arbetsintegrerande företagen kan vara en möjlig ingång till arbetsmarknaden för fler nyanlända personer och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjd dagersättning för att förbättra de ekonomiska villkoren för asylsökande och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som flytt från Ukraina och omfattas av massflyktsdirektivet ska omfattas av samma regler som asylsökande som beviljas uppehållstillstånd och folkbokföras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rätten till sfi för personer från Ukraina som beviljats uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet måste gälla fullt ut och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en möjlig förlängning av etableringsprogrammet till fyra år och större individanpassning och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att fortsatt stärka och bygga ut kombinationsutbildningar på yrkesinriktad vuxenutbildning och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nära samarbete mellan skola och arbetsliv kring utbildning och kompetensbehov och hur det kan förstärkas och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samarbete med lokala företag som ökar elevernas möjligheter till anställning efter avslutad utbildning och företagens tillgång till rätt kompetens och hur det kan förstärkas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nyanlända personer ska ha goda möjligheter att lära sig svenska under föräldraledighet och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer flexibel och individanpassad sfi av hög kvalitet och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sfi med fördel kan innehålla fördjupad samhällsinformation och studie- och yrkesvägledning som motverkar stereotypa yrkesval och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten till modersmålsundervisning för barn, elever och vuxenstuderande bör stärkas och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör bidra till att nytillkomna till Sverige som står inför etablering kan ha reella möjligheter till arbete inom den gröna omställningen och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att analysera konkreta svårigheter som identifierats inom metodutvecklingsprojekten Relocate och React

- EU Relocate och snarast hitta fungerande strategier och lösningar för att möta dessa och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka antalet platser på komvux och folkhögskola med särskilt fokus på nyanlända kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
  45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att satsa på arbetsmarknadsutbildningar och tillkännager detta för regeringen.
  46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rörligheten på arbetsmarknaden måste öka och tillkännager detta för regeringen.
  47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den nya lagstiftningen om validering bör följas upp och tillkännager detta för regeringen.
  48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fånga upp specifika hinder för olika yrkesgrupper som gör att möjligheten att yrkesarbeta i Sverige fördröjs samt hitta lösningar på dessa och tillkännager detta för regeringen.
  49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att respektive myndighet som arbetar med en plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden bör efterfråga återkoppling och säkerställa att det är enkelt att lämna synpunkter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att säkerställa att den strukturella diskriminering som funnits hos såväl Arbetsförmedlingen som andra myndigheter inte återupprepas och tillkännager detta för regeringen.
  51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning behövs av Arbetsförmedlingens internkostnader och hur medelsbehovet ser ut för att kunna ge de personaltäta insatser som behövs för långtidsarbetslösa, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anhöriginvandrare till svenska medborgare ska ha rätt till etableringsinsatser och tillkännager detta för regeringen.
  53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa begreppet överhoppningsbar tid enligt förslag i utredning SOU 2023:24 eller annat sätt för att kompensera för föräldraledighet i etableringen och tillkännager detta för regeringen.
  54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förslaget att kommunernas ansvar för att nå, erbjuda och motivera nyanlända till deltagande i sfi och samhällsorientering förtydligas och tillkännager detta för regeringen.
  55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka stöd och kontaktytor till föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
  56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka Rinkebymodellen och tillkännager detta för regeringen.
  57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla barn ska ha rätt till fritids, inte bara de vars föräldrar arbetar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kvaliteten och likvärdigheten i fritidsverksamheten och tillkännager detta för regeringen.
  59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över insatser mot lärarbristen inom sfi och tillkännager detta för regeringen.
  60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utforma ett statligt stöd för att parterna i högre grad ska kunna bidra till kontakt för nyanlända med fack-

och yrkesförbund och arbetsplatser och de som arbetar där, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast införa etableringsjobben som åtgärd enligt det framförhandlade förslaget av arbetsmarknadens parter och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av satsningar för att stärka förutsättningar och långsiktighet för civilsamhällets arbete med asylsökande och nyanlända och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera bidraget till organisationer bildade på etnisk grund i stället för att avveckla bidraget och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att fortsätta förstärka arbetet mot diskriminering, rasism och segregation och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjlighet till skarpare möjligheter till sanktioner mot arbetsgivare som diskriminerar, t.ex. genom vite, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på antidiskrimineringsbyråer och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Integration handlar i grunden om människors förutsättningar att komma in i samhället, att etablera sig och att bli en del av det. Att samhället skapar bra förutsättningar och säkerställer att det finns relevant stöd när och där det behövs. Allt det som skapar segregation motverkar integration. Det behöver finnas en tydlig och möjlig väg för var och en.

Miljöpartiet står fast vid tron på ett Sverige som värnar asylrätten och välkomnar människor i behov av skydd. En human migrationspolitik är också en politik som ger goda förutsättningar för dem som får skydd att etablera sig i Sverige. Det måste finnas goda förutsättningar för alla som bor i Sverige att vara en del av vårt gemensamma välfärdsbygge. Asylrätten handlar om människors rätt att få en fristad. Det får inte blandas ihop med arbetskraftsinvandring eller vilken arbetskraft Sverige behöver. Man hör ofta i debatten en diskussion om vilka människor som är ”inkompatibla” med vårt moderna samhälle, att man bör ta hit människor som är ”lätta” att integrera. Så som debatten förs pekas lågutbildade ut som en ”belastning”, vilket enbart kan tolkas som att det är en viss typ av människa som är berättigad att fly och tas emot; alltså är du mindre önskvärd om du är en lågutbildad flykting än om du vore en högutbildad. Det är ett orimligt sätt att prata om människor som behöver skydd. Asylrätten bygger inte på idén att vi ska ta hit lättintegrerade människor, det handlar om mänskliga rättigheter. Rätten att fly och att få en fristad är en mänsklig rättighet oavsett utbildningsgrund och arbetslivserfarenhet.

Alla som kommer till Sverige är olika och har olika förutsättningar. Det som på lång sikt bäst främjar människors lika möjligheter är generella åtgärder som riktar sig till alla människor i samhället. Dessa åtgärder måste kompletteras med riktade åtgärder för nyanlända för att underlätta en snabb etablering på arbetsmarknaden. Särskild vikt behöver läggas vid kvinnors väg till egen försörjning. Insatserna måste vara av hög kvalitet, och

hinder behöver uppmärksammas och åtgärdas. Vi tror på en etableringspolitik som är individbaserad.

Miljöpartiet vill att människor ska vara med och bidra och fortsätta sin egen utveckling så fort som möjligt efter att de kommit till Sverige.

Sverige har fått ett nytt skapat integrationsproblem

Vi har fått ett nytt allvarligt integrationsproblem i vårt samhälle. Integrationsdebatten har blivit ett hinder för själva integrationen. Den tar sin utgångspunkt i att misstänkliggöra invandrare. Den bygger på myter, att invandrare inte vill arbeta, att det inte ställs krav på nyanlända osv.

Tidöpartierna har många förslag som försvårar integrationen. Ett av dessa är att individen måste kvalificera sig för rätten till välfärd, någonting som från ett integrationsperspektiv är ett enda stort feltänkande. Utöver de system som i dagsläget utgår från en specifik kravbild finns det andra som är bosättningsbaserade, inte en "belöning", vilket verkar vara tanken hos Tidöpartierna. Att många barnfamiljer redan har det ekonomiskt svårt, särskilt utlandsfödda, har inte minst Tapio Salonen, forskare i socialt arbete, återkommande lyft upp. Fattigdom förbättrar inte individens förutsättningar att integreras i samhället.

Att begränsa rätten till tolk är helt uppenbart ett försök att bygga hinder för människor. Att dra ner på arbetsmarknadsutbildningar är obegripligt. Att frånga permanenta uppehållstillstånd som idé, att människor bara ska få vara tillfälligt i Sverige och göra det mer eller mindre omöjligt att återförenas med sin familj är ett enda stort feltänkande ur integrationsperspektiv.

Ett annat exempel på cynism är att man också ska kvalificera sig för assistansersättningen. Den som tror att man beviljas assistans från den ena dagen till den andra tror fel. Redan idag ska människors behov först utredas. Att få personlig assistans är för en del helt nödvändigt för att kunna arbeta och leva ett liv som andra.

Det är heller inte sant att människor kravlöst får bidrag. För att få försörjningsstöd finns redan en rad krav. Utöver att du ska stå till arbetsmarknadens förfogande kan kommunen ställa krav på att du ska delta i praktik eller kompetenshöjande verksamheter och den enskilde får avslag om hen nekar. För att få etableringsstöd krävs att du fullföljer Arbetsförmedlingens handlings-/aktivitetsplan samt att du aktivt söker och tackar ja till de möjligheter som du erbjuds. Den som är arbetslös och får a-kassa ska också stå till arbetsmarknadens förfogande. Det florerar också ofta myter om hur mycket "invandrarfamiljer" får i bidrag och att de skulle sakna incitament för att arbeta. I argumentationen staplas ofta bidrag på varandra som inte stämmer med verklighetens regelverk.

De allra flesta människor vill inget hellre än att försörja sig själva och klara sig på egen hand. Att måla upp att det skulle handla om bristande vilja och att människor måste piskas eller hotas för att vilja ta ett jobb är helt ansvarslost och har inte på något sätt stöd i forskningen.

Att svepande hävda att svensk integration är misslyckad är också mytbildning. Man hävdar kontinuerligt från Tidöpartiernas håll att svensk integration leder till att invandrare inte jobbar och istället förlitar sig på skyhöga bidrag. Det finns absolut brister inom svensk integration, men påståenden som dessa är rena faktafel. Sysselsättningsgraden för utrikes födda har ökat med över tio procentenheter sedan 2017. Utrikes födda i Sverige har även en högre sysselsättningsgrad än utrikes födda i andra EU-länder. Sysselsättnings-

graden för utrikes födda kvinnor övergår i dagsläget snittet för kvinnor i EU överlag. Andelen utrikes födda män i arbete är fortsatt stark och ökar stadigt. Trots ekonomisk kris har även mängden hushåll med försörjningsstöd minskat och nått rekordlåga nivåer. Detta kan delvis tillskrivas att människor som invandrat under 10-talet fått arbete, och inte längre är i behov av ekonomiskt bistånd, även om det också finns en oro för snävare bedömningar hos socialtjänsten. Att beskriva svensk integration som misslyckad är att göra alla de som sedan 2015 kämpat för att etablera och bygga upp ett nytt liv i Sverige en otjänst.

Det är väldigt viktigt att stärka tilltron till samhället och myndigheter. Tidöpartiernas retorik bygger istället på splittring, vilket raserar fundamentala värden i samhället såsom tillit och sammanhållning. Uppenbarligen finns det starka drivkrafter till mytbildning för att beskriva att invandrare eller integrationen misslyckas. Det är oerhört angeläget att uppmärksamma och motverka det. Risken är annars att bilder biter sig fast och motverkar integration. Vi anser därför att regeringen bör se över hur samhället på både kort och lång sikt kan motverka spridning av felaktig information och mytbildning som riskerar att försämra integrationen och tilltron till myndigheter och samhälle.

Ett fungerande välfärdssamhälle för alla är basen

Det som på lång sikt bäst främjar människors lika möjligheter är generella åtgärder som riktar sig till alla människor i samhället. Detta är helt centralt även för integrationen och behöver vara högprioriterat för regeringen. Grunden är en bra och jämlik skola för både barn, ungdomar och vuxna, där de som är i behov av särskilt stöd ska få det. Miljöpartiet vill till exempel införa ett likvärdighetsbidrag för förskolan. Smidighet i systemen, ansvarstagande och en beredskap att rätta till det som inte fungerar är centralt. Hur arbetsmarknaden och hälso- och sjukvården fungerar har stor betydelse. Att alla människor i samhället har någonstans att bo, att det är möjligt att hitta hyreslägenheter utan orimliga hyror, skulle i sig bidra stort till minskad segregation och förbättrad integration. Men regeringen skapar nu ett alltmer ojämlikt svenskt samhälle; klyftorna ökar och extra tydligt blir det på bostadsmarknaden. Problematik visas t.ex. i kravet på att ”flytta dit jobben finns” om det är omöjligt att få någonstans att bo. Det ska vara tydligt vad som ligger på individen och vad som ligger på samhället. Det är högst angeläget att se över hur fördelningspolitiken ser ut och att investera i välfärden. Det vill vi ge regeringen tillkänna.

Vad gäller bostadsfrågan vill Miljöpartiet bl.a. utveckla och utöka det statliga investeringsstödet för hyresrätter med rimliga hyror för både små och större lägenheter, förbjuda hyresvärdar att ställa särskilda krav på potentiella hyresgästers inkomster och göra bostadsförsörjningslagen tvingande så att fler kommuner tar sitt bostadsförsörjningsansvar. Vi vill också säkerställa en blandad bebyggelse där varje del av kommunen inrymmer en mångfald av upplåtelseformer, bostadsstorlekar och boendekostnader. Det är oerhört viktigt att människor får det stöd de behöver för en fungerande integration och inte slussas in i segregation.

Förbättra de ekonomiska villkoren för alla asylsökande

Givetvis har nivån på dagersättningen, den ersättning människor får som asylsökande, betydelse. För att kunna ta del av lokalsamhället på olika sätt och ha råd med mer än det allra mest basala. Vuxna asylsökande uppbär 71 kronor om dagen och barn 37–50 kronor.

Det är oerhört lite pengar. Nivån på dagersättning har inte ändrats sedan 1994. I våra nordiska grannländer Norge, Finland och Danmark är nivån en annan. Sverige ger varje månad asylsökande 500 kronor mindre än Norge, 1 000 kronor mindre än Finland och hela 1 500 kronor mindre än Danmark. Även ur ett integrationsperspektiv är det problematiskt när människor tvingas till en extremt snäv tillvaro. Det är inte alla förunnat att kunna få ett jobb under asyltiden som i värsta fall kan dra ut på tiden. Vi anser att dagersättningen bör höjas så att den ligger i nivå med riksnormen för försörjningsstöd, det vill säga 114 kr för en ensamstående.

Återinför permanenta uppehållstillstånd och underlätta familjeåterförening

En allvarlig konsekvens av att familjer inte kan återförenas och att tillfälliga uppehållstillstånd utfärdas istället för permanenta är att detta enligt flera undersökningar leder till ökad psykisk ohälsa hos den enskilda. Ovissheten om framtiden och hur länge man kommer att få stanna, oron över familjemedlemmar som man inte kan återförenas med och en försämrad psykisk hälsa gör det svårt för många nyanlända med tillfälliga uppehållstillstånd att fokusera på studier och jobb. En undersökning från Röda Korset visar även att personer som har beviljats tillfälliga uppehållstillstånd känner osäkerhet kring om det är värt att satsa på språk och andra studier när de inte vet om de kommer att få stanna här.

Dagens reglering av uppehållstillstånd och familjeåterförening bidrar också till att kortsiktiga val premieras framför mer långsiktiga. Arbetsförmedlingen menar till exempel att den tillfälliga lagen ger incitament för nyanlända att ta lågkvalificerade arbeten snarare än att validera eller komplettera sin utbildning. Detta eftersom en anställning öppnar upp möjligheter till både permanent uppehållstillstånd och familjeåterförening. En konsekvens av det här är att matchningen på svensk arbetsmarknad försämras, då högutbildade nyanlända riskerar att tränga undan personer med lägre utbildning från de jobb som har lägre kvalifikationsgrad.

Den restriktiva lagstiftningen motverkar alltså de stora satsningar som görs för att snabba på etableringen. Att nyanlända personer som beviljas uppehållstillstånd får en bra start i Sverige och ges goda förutsättningar för en snabb etablering är avgörande för att de ska komma i arbete och bli självförsörjande – och för att Sverige ska klara av att växa på ett bra sätt. Därför menar Miljöpartiet att det är avgörande för integrationen att permanenta uppehållstillstånd återinförs och att familjeåterförening underlättas.

Erbjuda ”en tydligare väg”

När människor kommer till Sverige, för att de flytt hit eller flyttat hit som anhörig eller arbetskraftsinvandrare, oavsett skäl, finns en motivation och kamplust till att skapa sig ett liv i Sverige. Den behöver tas tillvara. Vårt samhälle är inte helt lätt att navigera i, oavsett varifrån man kommer. Det gäller givetvis språk men också samhällsinstitutioner och deras sätt att fungera. En del är outtalat och mycket information finns, men den är ofta splittrad och inte helt lättillgänglig.

Enskilda måste få klar vetskap om hur vägen ser ut till egen försörjning, egen bostad etc. – vilka ”stationer” som finns på vägen till de mål man har. Hur förflyttar jag mig från A till B? Att även tidigt få vetskap om hur vägen till olika yrken ser ut är av vikt för att känna tillit och framtidstro i fråga om det svenska samhället. Den enskilde behöver kunna

få en överblick över processen, över ”vägen” – vad ska man som enskild göra, när och varför?

Någon fällde kommentaren: Varför var det ingen som sa detta för tio år sedan? Så ska det inte vara.

Hälsa, en förutsättning för integration

Målet för integrationspolitiken är för närvarande: ”Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund”. Vi anser att även hälsa behövs ingå i målet. Den som inte har hälsa saknar en viktig förutsättning för etablering och att fungera utifrån sin egentliga förmåga. Många som flytt har svåra erfarenheter bakom sig och därmed ofta psykiska besvär, exempelvis posttraumatiskt stressyndrom, PTSD. Om man inte får stöd för det riskerar det att skapa stora svårigheter framöver, inte bara för den enskilde utan även för dennes barn. Genom att samhället bättre förmår att fånga upp behoven tidigt kan både lidande för den enskilde minskas och samhällsresurser användas mer effektivt.

Integrationen börjar redan under asyltiden

Att få möjlighet att lära sig svenska med en gång när man kommit till Sverige, att få en meningsfull tid som asylsökande och att snabbt kunna komma in i samhället när man fått uppehållstillstånd stärker individens möjligheter till etablering på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Vikten av tidiga insatser lyfts fram i både forskning och utredningar, bland annat från Långtidsutredningen, Riksrevisionen, OECD och Mottagandeutredningen (SOU 2018:22). Under Miljöpartiets tid i regering gjordes många reformer för att bättre förbereda för nyanländas etablering redan under asyltiden. Bland annat fick Arbetsförmedlingen i uppdrag att erbjuda asylsökande en kompetenskartläggning, bättre möjligheter att skaffa bankkonto som asylsökande infördes och en mottagandeutredning tillsattes. Vi anser också att det är viktigt med större förändring av både konstruktionen och processen för asylmottagandet för att det så väl som möjligt ska kunna bidra till människors fortsatta etablering, minska risken för segregation och förbättra integrationen i samhället.

Migrationsverket kan i högre grad bidra till integration

Miljöpartiet anser att Migrationsverket bör få ett tydligt uppdrag att bidra till integration. Det har betydelse för hur myndigheten utformar olika processer, boendereformer m.m. Genom att integration finns med som ett delsyfte för myndigheten kan viktiga och mer genomtänkta steg tas redan från start. Det betyder mindre splittring för de asylsökande och minskar risken för att processer behöver avbrytas och mellanmänniskliga viktiga relationer går förlorade.

Vi anser också att anläggningsboenden behöver reformeras till mindre enheter eller enskilda lägenheter insprängda i ordinarie bostadsbestånd och att dessa bör finnas över hela landet. Migrationsverket bör tillhandahålla lägenhetsboenden av god standard för asylsökande i vanliga bostadsområden som inte är socialt utsatta, där det är enkelt för de boende att ingå i ett socialt sammanhang. Regeringen har nyligen aviserat att man vill

gå motsatt väg. Dagens system med eget boende för asylsökande vill man avsluta och i stället ska människor under hela handläggningstiden för asylprocessen bo i mottagningscenter, något som nu ska utredas. Vi anser inte att det kommer bidra till en bättre integration för människor, tvärtom.

Vi anser att bosättningslagen behöver utvidgas så att den omfattar alla nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd och att det ska tydliggöras att kommunen ansvarar för att erbjuda ett stadigvarande boende. För att människor i högre grad ska kunna etablera sig där det är lätt att få arbete vill vi även låta se över nuvarande regelverk kopplat till bosättningslagen. Det finns flera kommuner i Sverige i dag som har svårt att få arbetskraft och som kan vara mycket positiva till att ta emot ett ökat antal personer för bosättning. I dagsläget beräknas ett länstal som innebär att varje län tar emot ett visst antal, medan kommunerna inom varje län kan ta emot olika många. Däremot är det i dagsläget inte möjligt för ett län att göra ett avtal med ett annat län, även om båda parter är eniga om att det finns goda skäl för det. Det här vill vi låta se över.

Svenska från dag 1

Att lära sig det svenska språket är nyckeln till en framgångsrik integration. Sedan 2016 har studieförbunden och folkhögskolorna kunnat ansöka om statsbidrag för att genomföra undervisning i svenska och samhällsorientering, så kallad Svenska från dag ett. Intresset från både anordnare och deltagare har varit stort och verksamhet har anordnats i de flesta kommuner. Vi vill att svenskundervisning för asylsökande görs till en obligatorisk del av mottagningen av asylsökande och erbjuds alla asylsökande från dag ett. Det är långt ifrån så i dag.

Flera delar av samhället behöver involveras i integrationspolitiken

Snabbt komma i kontakt med arbetsmarknaden och förbättrad vägledning

Det är i princip möjligt att jobba från och med dag 1, såvida du inte fått ett utvisningsbeslut. Om det finns tecken som tyder på att asylsökande trots rätten att jobba stöter på olika typer av hinder behöver dessa uppmärksammas och åtgärdas.

Vi skulle vilja se en utvecklad studie- och yrkesvägledning. Expertteam som arbetar förslagsvis i likhet med trygghetsrådet som alla asylsökande ska kunna träffa i ett tidigt skede. Som specialiserat sig på att hjälpa människor att få syn på deras framtidsplaner, att informera om vägar till olika typer av yrken samt att inspirera och ge hopp. Med mer intensiva och bättre insatser redan på ett tidigt stadium menar vi att vägen till arbete som tillvaratar människors kompetens kan förbättras betydligt. Regeringen bör låta se över frågan och återkomma med förslag.

Det kan vara svårt att visualisera vad olika yrken handlar om. Att i ett tidigt skede kunna göra studiebesök, träffa personer i olika yrken och få möjlighet att ”jobbskugga” någon under en dag kan göra stor skillnad. Även mentorskap behöver stimuleras på olika sätt.

Vi ser också att regeringen med fördel kan se över förslag på en stimulans för hur såväl privata som offentliga arbetsplatser i ett tidigt skede kan ta emot människor för korta möjligheter att bekanta sig med yrken och arbetsplatser. Det bör gälla både för nyanlända och andra arbetslösa som är hjälpta av det.

Varje människa ska också i ett tidigt skede få en mycket klar bild av vilka bristyrken som finns och hur vägen dit ser ut för att säkert få arbete.

Att göra en storsatsning som ska mynna ut i en genomtänkt långsiktig individuell plan i ett tidigt skede lönar sig. Det visar också att samhället är intresserad av din kompetens och av att du ska kunna bidra efter förmåga, yrkeskunnande och styrkor. Planen ska också kunna ge den enskilde hopp, riktning och begriplighet i vägen framåt i alla dess steg.

Förbättrad samhällsintroduktion, information och orientering och kontinuerlig tillgång till stödfunktioner

Att förstå det samhälle man har kommit till är viktigt. Man behöver bland annat få information och kunskap om svenska normer, samhällsliv, utbildningar, arbetsliv, socialtjänst, myndigheter och lagar. Kunskap gör att var och en kan vara mer kritisk mot felaktig information som sprids och som annars, som exempelvis i fallet med rykten om socialtjänsten, kan få ödesdigra konsekvenser.

Det tar tid att förstå sig på ett nytt samhälle och frågorna kommer efter hand. Sedan 2021 anordnar Migrationsverket en obligatorisk samhällsintroduktion för alla asylsökande över 15 år. Den ska motsvara en heldag och ges muntligt så snart som möjligt efter att en asylsökande har registrerats. Den ska innehålla information om asyprocessen, hur samhället i Sverige fungerar, svensk lagstiftning, barnets rättigheter samt demokrati, normer och värderingar, bland annat om jämställdhet och hedersrelaterat våld och förtryck inklusive frågor om barnäktenskap och könsstympning. Det säger sig självt att det inte kan bli annat än mycket rapsodisk information. Migrationsverket har fått ett uppdrag att utvärdera tillhandahållandet av samhällsintroduktion under 2023 samt deltagandegrad och möjlighet att förmedla innehållet på den tid som gäller. Vi har svårt att tänka oss annat än att de kommer att beskriva brister.

Efter att du registrerats som asylsökande tar en lång väntan vid. Tiden för asyolutredningen har dock kortats och genomsnittstiden 2022 var 166 dagar i första instans även om det ofta tar längre tid. Därutöver kommer domstolarnas handläggningstider. Det är först när du har beviljats uppehållstillstånd som du har rätt till samhällsorientering, då med minst 100 timmar. I dagsläget ska samhällsorienteringen kunna kombineras med arbete, studier och andra aktiviteter för att underlätta och påskynda etableringen i arbetslivet och normalt ska den vara avslutad ett år efter att den påbörjats. Utbildningen innehåller både mer normativt underlag om demokratiska värderingar, samhällsorganisation samt rättigheter och skyldigheter, men även mer praktisk information gällande vardagsliv, boende, sjukvård och försörjning.

Låt samhällsintroduktionen och samhällsorienteringen bli mer av en helhet

Vi skulle vilja se ett bättre kontinuum mellan samhällsintroduktionen och samhällsorienteringen, en helhet som fungerar för de som berörs. I dag lämnas människor i

ovisshet i många stadier; så ska det inte vara. Dessutom skapar begreppen samhällsintroduktion och samhällsorientering förvirring för alla inblandade. Vi skulle gärna se ett mer samlat grepp.

Låt introduktionen av samhället få ta betydligt större plats i ett tidigt skede. Även om en del inte kommer att få uppehållstillstånd senare är kunskap aldrig bortkastad. Att använda tid till något meningsfullt och att ha hopp inför framtiden är viktigt för alla. För de som senare får uppehållstillstånd och kommer att stanna i Sverige en kortare eller längre tid är tidig kunskap om samhället en enormt viktig investering. Man ska inte behöva vänta på att få den. Vi anser att regeringen bör ge berörda myndigheter i uppdrag att ta fram ett förslag på helhetskoncept för kunskap om samhället, det som i dag är splittrat mellan det som kallas samhällsintroduktion och samhällsorientering. Ett jämställdhetsperspektiv, mänskliga rättigheter och möjligheten att på ett fördjupat sätt förstå dessa ska inbegripas.

Folkhögskolor kan bidra

I Värmland har folkhögskolorna fått en central och samordnande roll för samhällsorienteringen. Vår uppfattning är att det bör ligga mycket väl i linje med det folkbildande uppdrag som folkhögskolorna haft sedan länge, har lång erfarenhet av och är duktiga på. Förutom lång erfarenhet av att arbeta med människor med olika bakgrund ser vi också en stor fördel i att folkhögskolorna är icke vinstdrivande samt har en ideologisk inriktning mot ett samhälle som håller samman. Vi tycker att de är väl lämpade att axla detta ansvar. Vi vill att folkhögskolorna även framöver ska finnas med och ha en given roll i att ge motsvarande samhällsorientering eller framtida helhetsbegrepp för kunskap om samhället.

Vidga målgruppen – äldre och barn ska också ha rätt till samhällsinformation

Det är inte rimligt att det bara är upp till pensionsåldern som personer ska ha rätt till information. Även en äldre person är självklart i behov av kunskap om det nya samhället och sådant som direkt berör. För oss är det givet att alla målgrupper ska få ta del av samhällsviktig information, exempelvis i fråga om under vilka förutsättningar man kan jobba, olika funktioner i kommunen, regelverk gällande pension, bostadstillägg, kriterier för att söka hemtjänst eller särskilt boende, hur vården fungerar och mycket mer.

Även barn måste få möjlighet att ta del av information och kunskap som är avgörande för deras situation och framtid. Det är väsentligt att de får ta del av information om barnkonventionen, skola, hemspråk, kulturskola och det civila samhället samt att de förstår processer, får veta vad som erbjuds och vart man kan vända sig samt att de kan ställa egna frågor.

Utredningen om ett ordnat initialt mottagande av asylsökande som tillsattes i september 2021 lade nyligen, i april 2023, fram ett betänkande (2022:64) med förslag som bland annat rör samhällsintroduktion. De föreslår att Migrationsverkets uppdrag inte begränsas till att gälla personer i en viss ålder och lyfter även fram att barn behöver egen information och möjlighet att ställa frågor och diskutera informationen med en vuxen.

Det är bra och välkommet. Vi anser dock också att det behöver gälla fortsatt under etableringsprocessen och inte bara för den allra första korta informationen som Migrationsverket står för inom det som kallas samhällsintroduktion.

Säkerställ en hög nivå på samhällsorienteringen

Det är angeläget att säkerställa en hög nivå på insatserna. Länsstyrelsen som har i uppdrag att främja och stödja samarbete mellan kommuner om samhällsorienteringen har nyligen lämnat rekommendationer för höjd kvalitet i hela landet. De anser att ett nationellt centrum för samhällsorientering bör inrättas och att en nationell uppdragsutbildning för samhälls- och hälsokommunikatörer bör tas fram i samverkan med universitet- och högskolor. De föreslår också att en nationell kursplan för samhällsorientering ska tas fram. Det senare har regeringen aviserat att man är inne på, och det är välkommet, förutsatt att innehållet är bra. Vi tycker att länsstyrelsens förslag är bra och vi vill gärna se dem genomförda.

Medborgarkontor, studiecirklar och hubbar

Det är alldeles för lång tid mellan den initiala samhällsintroduktionen och samhällsorienteringen. Även om samhällsorienteringen i dagsläget består av minst 100 timmar så kan det vara svårt att ta till sig en viss information en viss dag, särskilt för en person som är orolig och mår psykiskt dåligt. Ibland landar kunskap stegvis. Det är angeläget att det är möjligt att vända sig någonstans med olika frågor.

Kommuner behöver, i den mån det inte redan finns, utveckla funktioner som ger personer direkt personligt stöd och information dit man enkelt och direkt kan vända sig. Staten behöver på lämpligt sätt ge stöd för att dessa enheter ska fungera så väl som möjligt, inte minst i små kommuner med mindre resurser.

Vi ser gärna att medborgarkontor ska kunna ha den funktionen och att det kontinuerligt kan anordnas såväl studiecirklar som hubbar för att förstå information och ta till sig kunskap mer på djupet tillsammans med andra.

Stöd via informationsverige.se

Under vår tid i regeringen gavs ett uppdrag i regleringsbrev 2020 till länsstyrelserna att ta fram ett material och metodstöd för samhällsorientering med ökat fokus på jämställdhet och mänskliga rättigheter. Det nya materialet lanserades i november 2021 på informationsverige.se. Länsstyrelsen i Värmland har senare haft i uppdrag att följa upp hur det används och bland de som arbetar med samhällsorienteringen är kännedomen om verktyget och metodstödet högt.

Vi tycker att det är viktigt att också få en bild av hur många i själva målgruppen som använder sig av sajten. Hur upplevs den av de som gör det? Vad skulle krävas för att få högre användning, och vad saknas? Texten är inte särskilt lättillgänglig. Ett sådant kompletteringsuppdrag vill vi se i kombination med förslag på utveckling av tjänsten.

I dagsläget går det inte att chatta eller kontakta någon på informationsverige.se – på sajten hänvisas istället till respektive myndighet. Det här är en brist. Även om detaljer om till exempel olika åtgärder och krav bara kan ges av respektive myndighet så skulle

en direktlinje med både chattmöjlighet och ett allmänt nummer behöva finnas, där mer övergripande information och stöd kan ges. Utformningen skulle kunna vara lik 1177. Det finns i nuläget en stor risk att informationsverige.se i realiteten inte blir det stöd för människor som det skulle kunna vara.

Satsa på arbetsintegrerande sociala företag

Arbetsintegrerande sociala företag har som övergripande ändamål att integrera människor som står långt ifrån arbetsmarknaden. Företagen skapar inte bara nya arbetstillfällen utan erbjuder även arbetsträning och rehabilitering för att de som deltar i verksamheten ska kunna få arbete hos andra arbetsgivare. De drivs ofta som arbetskooperativ och återinvesterar i huvudsak sina vinster i den egna verksamheten.

Tillväxtverket har konstaterat att arbetsintegrerande sociala företag har fördelar som är särskilt bra för målgruppen nyanlända och långtidsarbetslösa utrikesfödda personer.

Miljöpartiet anser att det är väldigt angeläget att de hinder som finns undanröjs så att de arbetsintegrerande företagen kan vara en möjlig ingång till arbetsmarknaden för fler nyanlända personer. En sammanhållen strategi för de arbetsintegrerande företagen och deras möjlighet att bidra behöver även tas fram.

Förbättra möjligheterna för de som flytt från Ukraina

Miljöpartiet vill att de människor från Ukraina som omfattas av massflyktsdirektivet och som har fått ett tillfälligt uppehållstillstånd ska omfattas av samma regler som asylsökande som beviljas uppehållstillstånd. De ska ha rätt till boende i en kommun och till etableringsinsatser såsom etableringsersättning, svenskundervisning och hjälp med att hitta ett arbete och utbildning. De ska också ha samma rätt till vård. Regeringen har gjort vissa förbättringar när det gäller svenskundervisning, men inte tillräckliga. Rätten till sfi måste gälla fullt ut för denna grupp. Mycket tid har gått förlorad för många. De usla ekonomiska villkoren misstänks även ligga bakom den ökade prostitution som finns bland ukrainska kvinnor. Vi anser att personer bör folkbokföras om de får ett års uppehållstillstånd.

Individanpassa etableringsprogrammet

När en person fått besked om uppehållstillstånd påbörjas den tvååriga etableringstiden. Etableringsprogrammet syftar till att personer ska lära sig svenska, etablera sig på arbetsmarknaden och klara sin egen försörjning. Den genomsnittliga tid som det tar för en nyanländ person att etablera sig i utbildning eller arbete överskrider dock dessa två år med råge.

Under vår tid i regeringen bidrog vi bland annat till åtgärder för att underlätta validering av nyanländas utbildningar och kunskaper samt till möjligheter att komplettera en utbildning för att den ska vara gångbar på den svenska arbetsmarknaden. Det upprättades snabbspår för människor med kompetenser inom bristyrken och etableringsprogrammet anpassades till att bättre likna andra arbetsmarknadspolitiska program genom att det till exempel ställdes samma krav på aktivitet och aktivt arbetssökande. Vi bidrog också till att ”intensivåret” infördes.

Tiden till etablering skiljer sig mycket åt inte bara mellan könen, utan också mellan olika grupper av nyanlända. Asylsökande är givetvis ingen homogen grupp, utan kommer med helt olika förutsättningar och utbildningsbakgrund. Miljöpartiet anser därför att etableringsprocessen i högre utsträckning måste anpassas till individens förmågor och behov. Vi menar att staten framöver bör ta ett större ansvar för etableringsprocessen och göra den mer individanpassad. Den som kan ska redan dag ett erbjudas ett snabbspår till ett yrke i linje med sin förmåga. De som däremot är i behov av vård eller av andra skäl har en lång väg till yrkeslivet måste erbjudas en sammanhållen och anpassad etableringsprocess. Det innebär att etableringsprogrammet, liksom statens ekonomiska ansvar, bör kunna vara både kortare och längre än två år. Vi anser därför att tiden i etablering vid behov ska kunna utökas till fyra år och se en större individanpassning.

Tiden ska användas effektivt och det är rimligt att kommunerna får det stöd som de i realiteten behöver för att etableringen ska kunna ske. En person som är analfabet behöver givetvis längre tid på sig för att etablera sig, men med intensiv och effektiv språkinläring är det fullt möjligt på en kortare tid än vad som erbjuds i dagsläget.

Ge goda möjligheter till språkstudier

Att kunna förstå och uttrycka sig på svenska är en förutsättning för att kunna delta i samhällslivet fullt ut. En sfi-undervisning av god kvalitet är nödvändig. Det stora arbete som det civila samhället genomför med språkkurser och andra insatser är också betydelsefullt för att erbjuda möjligheter att lära sig språket på flera olika arenor.

Kombinationsutbildningar med sfi och andra kurser inom komvux har stor betydelse, och statsbidraget för regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning (yrkesvux) har bidragit. Yrkeskunskaper och språkinläring går hand i hand och förstärker varandra. Skolverket har sett att sådana kombinerade utbildningar har flera positiva effekter, såsom högre utbildningskvalitet, snabbare progression och färre avhopp. Vi anser att det är väldigt viktigt att fortsatt stärka och bygga ut kombinationsutbildningar på yrkesvux. Regeringen har tillsatt en utredning om bl.a. statsbidraget och möjlig riksrekrytering. Oavsett vilka förändringar som avses framöver är det viktigt att det inte blir något glapp där upparbetad kunskap går förlorad om systemet kommer att förändras. Utbildningsanordnare ska inte behöva avveckla på grund av ovisshet.

Ett nära samarbete mellan skola och arbetsliv kring utbildning och kompetensbehov gör utbildningen relevant för arbetslivet och säkerställer att man arbetar mot utbildnings-

målen på arbetsplatsen. Samarbete med de lokala företagen ökar också elevernas möjligheter till anställning efter avslutad utbildning och företagens tillgång till rätt kompetens. Regeringen bör se över hur båda dessa områden kan förstärkas.

Miljöpartiet vill som nämnts att nyanlända personer ska ha goda möjligheter att lära sig svenska redan under asyltiden, liksom under föräldraledighet. Vi vill också se en mer flexibel och individanpassad sfi av hög kvalitet. Sfi kan med fördel innehålla fördjupad samhällsinformation och studie- och yrkesvägledning som motverkar stereotypa yrkesval.

Förstaspråkets betydelse för lärande, förståelse och meningsskapande är väl belagd i både svensk och internationell forskning. Möjligheten till modersmålsundervisning för både barn, elever och vuxenstuderande bör därför stärkas, inte minst i syfte att främja språkinläring och etablering.

Matcha nyanländas kompetens mot brist- och framtidsyrken

Integrationspolitiken kan vara en motor i fråga om den brist på kompetent arbetskraft som finns i Sverige. Utformningen av utbildningar ska kunna utgå från behoven och människor ska få tydlig vägledning och kunskap om behoven och hur man når dit.

Miljöpartiets utgångspunkt är alltid tilliten till den enskildes förmåga att finna de bästa lösningarna för sig och sin familj. Detta motsäger inte att samhället samlar sina resurser för att exempelvis styra nyanlända till bristyrken. Det är tvärtom att se potential i de människor som erbjuder oss sin tid och sina livserfarenheter.

Vi vet att det är betydligt vanligare att invandrade personer arbetar i yrken som de är överkvalificerade för. Sannolikt uppstår en undanträngningseffekt när många personer med invandrarbakgrund arbetar i yrken som är lägre kvalificerade än deras utbildningsnivå, eftersom det leder till att personer utan gymnasieutbildning får svårare att få de arbeten som inte kräver utbildning. Enligt uppföljningar som tidigare fackförbundet Jusek har låtit göra av invandrade akademikers anställningar kostar det samhället minst 13 miljarder per år att nyanlända med hög kompetens har okvalificerade arbeten. Statistik från Eurostat i år visar dessutom att Sverige tillhör de länder inom EU som har lägst andel så kallade enkla jobb, det vill säga jobb som inte kräver någon utbildning eller endast en grundläggande sådan. Detta understryker vikten av att utbildade personer som kommer till landet också har möjlighet att få ett arbete som stämmer överens med utbildningen.

Samtidigt som det är viktigt att nyanlända personer kommer i arbete så snart som möjligt riskerar en alltför stor press på människor att snabbt kunna försörja sig att leda till att högutbildade hamnar i arbeten som de är överkvalificerade för och lågutbildade helt trängs bort från arbetsmarknaden. Därför måste förändringar i både migrationslagstiftningen, om till exempel permanenta uppehållstillstånd och familjeåterförening, och etableringsinsatserna göras för att förbättra matchningen på arbetsmarknaden.

Resultatet för intensivåret är ett exempel på hur lagarna inverkar. Statskontoret har utvärderat intensivåret och sett att människor stannar kortare tid än de förväntades stanna i programmet. En av tre hypoteser som lyfts är att de ändrade reglerna för uppehållstillstånd har haft en påverkan, dvs man hoppar av för att snabbast möjligt kunna få ett arbete oavsett hur kortsiktigt för att därmed kunna kvala in i de nya gränserna. Det kan tyckas bra att människor får jobb, men om det är till priset av att man låses in i en situation man har svårt att komma ur är det mindre lyckat. Likaså om ens egentliga yrkeskompetens inte kommer till användning för vare sig en själv eller samhället.

De förändringar som Tidöpartierna vill göra kommer att sätta ännu högre press. Vi motsätter oss det starkt.

Framtidsyrken och den gröna omställningens behov

Klimatförändringar, grön omställning och teknisk utveckling skapar både stora och nya behov av arbetskraft. I nuläget har ett antal gröna framväxande näringar och företag i exempelvis norra Sverige svårt att rekrytera. Det finns all anledning att skapa nya vägar för inspiration, information och möjlighet till anställningar och rekrytering. Det är högst angeläget att nytillkomna till Sverige som står inför etablering kan ha dessa vägar som reella möjligheter. Regeringen bör på lämpligt sätt säkerställa att så sker.

I Skellefteå initierades metodutvecklingsprojekten Relocate och React EU Relocate, medfinansierade av EU och Europeiska socialfonden och inriktade på att informera och hitta arbetskraft framför allt från storstadsregionerna Göteborg, Malmö och Stockholm. Projekten har kritiserats i media; stora kostnader och många ansträngningar har lett till att mycket få fått jobb. Ansvariga för projektet i Skellefteå pekar istället på att en stor del av syftet handlat om att se vilka hinder som i dagsläget finns för att rekrytera, där flyttkostnader och regelkrångel lyfts fram. Vi anser att det är angeläget att analysera konkreta svårigheter som identifierats och snarast hitta fungerande strategier och lösningar för att möta dessa. Det vill vi ge regeringen tillkänna.

För att klara av den stora gröna omställningen behövs mer rörlighet och förflyttningar på arbetsmarknaden, liksom ökad kunskap. Både bland de som är arbetslösa och bland de som i dag arbetar. Det är angeläget att tänka nytt.

Miljöpartiets tidigare förslag om utvecklingsår har blivit verklighet genom parternas framtagna kompetens- och omställningsavtal i överenskommelse med den tidigare regeringen. Nu finns möjlighet för personer som är i arbetslivet att söka ett så kallat omställningsstudiestöd. Du kan bredda din kompetens eller byta spår för att bli mer attraktiv på arbetsmarknaden under som längst 44 veckor med 80 procent av din lön eller längre om det är på deltid. Det är en viktig förändring.

Reella utbildningsmöjligheter

Vikten av utbildning har vi i Sverige som en självklar del av vårt välfärdssamhälle. Livslångt lärande, ett CSN-system och du ska kunna gå på högskola utan kostnad – alla ska ha möjlighet till utbildning, oavsett uppväxt, klass eller andra yttre omständigheter. Vi måste på samma sätt skärskåda möjligheterna till utbildning för utlandsfödda som kommer till Sverige. Hur ser dagens system ut, vilka hinder finns i dagsläget och hur styr vi om? Varje persons erfarenhet och vilja att bidra måste fångas upp på bästa sätt, för både individens och samhällets skull.

Vi vill öka antalet platser på komvux och folkhögskola med särskilt fokus på ny-anlända kvinnor. Vi anser också att det är väldigt viktigt att satsa på arbetsmarknadsutbildningar; det är högst problematiskt att regeringen har prioriterat nedskärningar på detta område. Rörligheten på arbetsmarknaden behöver också öka. Både för de som står utanför och för de som i dagsläget har jobb.

Validering av nyanländas akademiska och yrkesmässiga meriter

Alltför många nyanlända fastnar i lågkvalificerade yrken, trots att de har meriter och kunskaper för avancerade jobb. Samtidigt skriker många branscher efter kvalificerad arbetskraft. Detta är ett enormt slöseri för både individ, företag och samhälle.

Validering är ett viktigt verktyg för att personer som kommer till Sverige ska kunna synliggöra sin kompetens och vid behov få tillgång till den komplettering som krävs för att kompetensen ska motsvara kraven på svensk arbetsmarknad. Validering kan bidra både till att nyanlända personer snabbare får ett jobb och till att de får ett jobb som motsvarar deras kompetens. Att synliggöra och erkänna kunskaper och kompetenser som förvärvats i andra länder kan också bidra till att minska fördomar och diskriminering på arbetsmarknaden.

Valideringsdelegationen (SOU 2019:69) har lagt förslag till förbättringar, vilket lett till en proposition som riksdagen nyligen tagit beslut om. Den nya lagstiftningen införs från och med januari 2023. Lagändringarna innebär att kommuner blir skyldiga att se till att alla som vill få sitt kunnande kartlagt eller prövat inför en utbildning inom komvux ska få det. Dessutom förtydligar lagändringarna vad som menas med validering av kunskaper samt hur dokumentationen av validerade kunskaper ska se ut. Det är viktigt att utvecklingen följs noga och huruvida de beslut som har fattats av riksdagen är tillräckliga. Det är också angeläget att fånga upp specifika hinder för olika yrkesgrupper som gör att möjligheten att yrkesarbeta i Sverige fördröjs samt hitta lösningar på dessa. Till exempel har regelverket för läkare som kommit från länder utanför EU gjort det avsevärt mycket svårare att validera deras kunskaper så att de kan börja jobba i Sverige inom rimlig tid. Det är också angeläget att kunna fånga upp yrkeskompetens på andra kompletterande sätt under tiden.

Säkra en jämställd etablering

Den särbehandling av utrikesfödda kvinnor när det gäller etablerings- och arbetsmarknadsinsatser som dokumenterats är helt oacceptabel. Kvinnors möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden begränsas genom bristande tillgång till insatser. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för etablering på arbetsmarknaden är uppenbarligen inte jämställt fördelade. Nyanlända kvinnor deltar i mindre utsträckning i olika arbetsförberedande insatser jämfört med nyanlända män. De registreras senare och i lägre grad hos Arbetsförmedlingen och de påbörjar sfi senare än män.

Jämställdhetsmyndigheten har lagt fram ett förslag till myndighetsgemensam plan med syftet att öka arbetslösa utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden. Under åren fram till 2026 ska Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten och Migrationsverket jobba med planen. Det här är högst angeläget.

I förarbetet till planen gjordes också en kvalitativ studie där man samtalade i fokusgrupper med arbetslösa utrikesfödda kvinnor för att få ökad kunskap om deras behov och deras situation. Ett antal frågor och hinder har identifierats och har lyfts in i planen. Vi ser det som väldigt viktigt att fånga upp det som målgruppen själv ser som hinder.

Vi välkomnar det arbete som nu har satts igång. Vi vill också betona att respektive myndighet systematiskt och parallellt säkerställer att fånga upp frågor och synpunkter från de som berörs. När är hjälpen svårbegriplig eller otydlig? Och vad saknas? Regeringen bör säkerställa att respektive myndighet parallellt ser det som en hög prioritet att regelbundet efterfråga feedback och säkerställa att det är enkelt att lämna synpunkter.

Med tanke på den strukturella diskriminering som bland annat Arbetsförmedlingen själv noterat inom myndigheten är det högst angeläget att varje myndighet ser till att göra allt för att inte hamna där igen. Det vill vi ge regeringen tillkänna.

En fråga som lyfts i olika sammanhang och som även kommit fram tydligt i den kvalitativa studien är möjligheten att ha en personlig kontakt på Arbetsförmedlingen som man kan ställa frågor till och som ger stöd. Ofta med tillägget ”Någon som ser mer till det man kan än det man inte kan”. Miljöpartiet har i många sammanhang tryckt på vikten av detta i utformningen av den omarbetade Arbetsförmedlingen. Kritik om just detta har lyfts, inte minst från Arbetsförmedlingens tidigare analyschef Annika Sundén som hoppade av i protest mot myndighetens sätt att prioritera. Hon pekade på att digitala satsningar tar en stor del av resurserna och inte nödvändigtvis kommer de grupper som mest är i behov av insatser till del. Hon har också pekat på att en viktig utvärderad insats med gott resultat för långtidsarbetslösa kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden ej har fortsatt att drivas på grund av att man ansett den är alltför personalintensiv. Detta trots att det är en mycket stor skillnad i resultat mellan denna metod och andra.

Vi anser att en utredning behövs av Arbetsförmedlingens internkostnader och hur medelsbehovet ser ut för att kunna ge den personaltäta insats som krävs för att effektivt arbeta med långtidsarbetslösa baserat på den kunskap som finns. Samt att uppdraget kopplat till långtidsarbetslösa bör göras tydligt. Även om det finns digitala möjligheter som passar en del måste det finnas möjlighet till personligt stöd. Det vill vi ge regeringen tillkänna.

Underlätta etableringen för kvinnor som står utanför etableringen, t ex barnlediga

Miljöpartiet drev under vår tid i regering på för att kvinnor som tar hand om små barn samtidigt ska kunna studera svenska. Vi har även stärkt lågutbildade kvinnors möjlighet till en snabb etablering, bland annat genom att begränsa rätten att retroaktivt ta ut föräldrapenning för äldre barn. Mycket återstår att göra.

Utan tillgång till information och konkreta tillvägagångssätt i fråga om sina möjligheter finns en påtaglig risk för de som är i en invand traditionell kvinnoroll att mot deras egen vilja bibehålla denna. Kvinnor kan exempelvis inom en hederskontext komma att tvingas till fler barn än de själva hade velat ha. Sådana omständigheter gör det väsentligt att ges möjlighet att kompensera för den tid man förlorat, för att på så sätt kunna ta del av etableringsprogrammets insatser.

Vi vill underlätta för fler öppna förskolor med språkstöd och kompensera för föräldraledighet under etableringen, så att den som varit hemma med barn ändå får ta del av hela etableringstiden. Därutöver vill vi att anhöriginvandrare till svenska medborgare ska ha rätt till etableringsinsatser. Det här är frågor som vi drivit länge. Glädjande nog har samtliga dessa förslag nyligen lagts fram av utredningen ”Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration” (SOU 2023:24).

För att ge föräldrar utvidgad rätt till etableringsprogrammet föreslår utredningen en regel om så kallad ”överhoppningsbar tid”. Om en nyanländ varit förhindrad att delta i insatser på grund av vård av ett eget barn som är under 18 månader ska denna tid bortses från. Utredningen anser att den överhoppningsbara tiden maximalt får uppgå till två år. Tidsgränser och detaljer bör man titta på, men principen är viktig och något som vi vill införa. Utredningen lägger förslag om statsbidrag till den kommunala

vuxenutbildningen för att bedriva verksamhet i öppen förskola, vilket vi välkomnar. Utredningen föreslår även att kommunernas ansvar för att nå, erbjuda och motivera nyanlända till deltagande i sfi och samhällsorientering ska förtydligas. Även det är ett viktigt förslag.

Utöka föräldrars stöd och kontaktytor

Tidiga insatser för föräldrar är viktiga för att minska avståndet till stödjande myndigheter och för att tidigt upptäcka behov och sätta in insatser. Familjecentraler med barnavårdscentral, öppen förskola och tillgång till socionomer är ett framgångsrikt recept som bör utökas.

Vi anser att det är angeläget att fortsätta att utöka ”Rinkebymodellen”, där socialtjänstens familjeenhet tillsammans med en barnmorska från barnavårdscentralen gör ett antal hembesök hos förstagångsföräldrar. Det behövs fler hembesök hos de som föder sitt andra barn och de med barn som flyttar till nya områden. Hembesöken bör pågå längre än dagens 18 månader. Programmet bör inkludera förskolepersonal och vårdpersonal med psykiatrisk kompetens.

Förskolans och fritids betydelse

Idag deltar barn med utländsk bakgrund i förskolan i betydligt lägre utsträckning än barn med svensk bakgrund. Det är av stor vikt att förskolan kommer alla barn till del, i första hand eftersom den har stor betydelse för barns utveckling men också för att möjliggöra för fler kvinnor med utländsk bakgrund att arbeta eller studera. Miljöpartiet var i regeringsställning med om att tillsätta utredningen ”Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska” (SOU 2020:67). Sedan dess har lagen ändrats så att alla barn som inte går i förskolan aktivt ska erbjudas en förskoleplats varje år från tre års ålder och så att kommunerna ska följa upp de barn mellan tre och fem år som inte tar del av förskolan. Detta hoppas vi kommer att göra stor skillnad för språkutvecklingen. Miljöpartiet vill inrätta ett likvärdighetsbidrag för förskolan. I årets budget avsätter vi 1 md för detta.

Alla barn ska ha rätt till fritids

Fritidshemmet är ett viktigt komplement till skolan. Det ger barn stöd i lärandet och både social och språklig träning. Fritids kan fylla en viktig roll i att stötta de barn som har tuffast förutsättningar att klara skolan. Men de barn som har störst nytta av fritids saknar ofta rätten att gå där. Ett barn vars föräldrar är arbetslösa eller som av andra skäl befinner sig i en utsatt miljö riskerar att gå miste om fritidshemmets stöd eftersom det idag bara är barn vars föräldrar arbetar som har rätt att gå där. Miljöpartiet vill ge alla barn rätt till fritids, vilket vi avsätter medel för, och samtidigt stärka kvaliteten och likvärdigheten i verksamheten.

Högre krav på utformningen av insatser

Vi vill övergripande se en ökad smidighet i systemet för etablering men också i likvärdighet och kvalitet. Det gäller inte minst sfi-undervisningen. Viktigt är att se över insatser mot lärarbristen inom sfi och se över möjligheten till ”morot” för att få pensionerade lärare att komma tillbaka till tjänster. Problematik med new public management har även drabbat kedjan med insatser för etablering. Det är vanligt att många privata aktörer erbjuds med för dåligt specificerade krav. Alla insatser ska ha hög kvalitet och ske tillräckligt snabbt och i rätt följd. Det behövs ett snabbfotat sätt att uppmärksamma problem och rätta till dem.

Betydelsen av arbetsmarknadens parter

Arbetsgivarorganisationer och fackföreningar kan spela en mycket större roll när det gäller att bidra till en bra etablering för de som kommer till Sverige. Att tidigt få kontakt med respektive fack och yrkesförbund för de som har verkat inom ett visst yrkesområde, att få kontakt med andra som jobbar med samma yrke i Sverige och att kunna göra praktik inom yrket kan vara ovärderligt och bidra stort. Vissa projekt har gjorts, men vi menar att det här finns en underutnyttjad potential. För fackföreningarna betyder det givetvis en uppgift som ligger lite utanför deras ordinarie uppdrag i förhållande till deras medlemmar. Däremot är det högst troligt att intresse finns att bidra. Vi tycker därför att det finns starka skäl att utforma ett statligt stöd för att dessa ska kunna bidra i högre utsträckning, i samverkan även med arbetsgivarorganisationer.

Angeläget att etableringsjobben inrättas

Såväl från fackligt håll som från Svenskt Näringsliv har det uttryckts bestörtning under året som gått eftersom regeringen så länge förhållat frågan om de så kallade etableringsjobben. LO, Svenskt Näringsliv och Unionen har ingått ett avtal om etableringsjobb, en särskild anställning tänkt att ge nyanlända och långtidsarbetslösa en ny möjlighet att ta sig in på arbetsmarknaden. Enligt modellen ska staten under två år ta en del av lönekostnaden för anställning av en person som ännu inte har tillräckliga kvalifikationer. Med varvad utbildning och arbete under två års tid, och lön för den anställde, är etableringsjobbet därefter tänkt att övergå i en reguljär anställning. Att parterna tillsammans kommit fram till modellen är ett exempel på det viktiga ansvarstagande och den roll de tar på svensk arbetsmarknad. Modellen behöver införas snarast enligt det framförhandlade förslaget. Forskningsläget ger dessutom tydligt stöd för denna typ av insatser som verkningsfulla.

Regeringen har nu aviserat att man ska genomföra de regeländringar som är nödvändiga för att anställningar med etableringsjobb ska komma på plats. Det är högst angeläget.

Stärk civilsamhällets roll

Det starka engagemang som finns i ideella rörelser är ovärderligt. Genom kultur, idrott och friluftsliv skapas möjligheter till nya möten mellan människor, språkträning och kontaktnät. När Miljöpartiet ingick i regeringen fick civilsamhället ökat stöd för sitt arbete med asylsökande och nyanlända. Fler satsningar krävs dock för att fortsätta att stärka förutsättningarna och för långsiktighet som möjliggör civilsamhällets insatser.

Idrott, fritidsaktiviteter och kultur kan bidra på många sätt till integrationen. Det finns många exempel på hur gemenskap och laganda inom exempelvis sporten bidragit. I projektet ”aktiv fritid” tog organisationen Individuell Människohjälp för några år sedan ett vällovligt initiativ och tog fram skriften ”Nio hinder och 150 förslag på lösningar”. Konkreta tips och vägledningar är ofta ovärderliga för att det verkligen ska ske något med de ambitioner som finns. Det måste finnas förutsättningar, men ofta är det i detaljerna det sitter. Kommuner kan bidra på många sätt.

Folkhögskolorna fyller också en mycket viktig roll för integrationen. Det är bedrövt att regeringen gjort nedskärningar på området; vi anser att det behöver återställas. Folkbildningen är dessutom viktigare än någonsin. Folkhögskolornas möjlighet att verka behöver stärkas, inte försvagas.

Organisationer där det är möjligt att träffa andra med samma bakgrund

Regeringen har aviserat att de vill ta bort det särskilda bidrag som finns för organisationer som är bildade på etnisk grund. Syftet med bidraget är att stärka organisationernas egna initiativ och verksamheter som rör kultur, språk, identitet och delaktighet i samhället. Regeringen skriver som skäl att man anser att det särskilda stödet inte bidragit tillräckligt till integrationen. Vi anser inte att det finns en grund för detta påstående. Det kan däremot vara av värde att utvärdera hur bidraget har bidragit ur ett integrationsperspektiv. Men att på en gång slå fast att det ska bort är allt annat än bra. Det kan finnas stora fördelar för människor att få hjälp av andra med samma erfarenhet och bakgrund, och det kan därmed helt klart bidra till integration. Vi anser därför att regeringen i stället för att ta bort bidraget bör initiera en utvärdering där människors erfarenhet av föreningarna och vad de bidrar till lyfts fram.

Motverka rasism och diskriminering på arbetsmarknaden

Ett hinder för nyanländas etablering är de förutfattade meningar och den diskriminering som förekommer i samhället. Upprepade studier har exempelvis visat att personer med utländskt klingande namn har sämre chanser att bli kallade till en jobbintervju, och att utomeuropeisk bakgrund är en av flera faktorer som riskerar att leda till att ett jobb går till en annan sökande. Det finns också tydliga kopplingar mellan inkomst och etnisk bakgrund, även när personer med likvärdig utbildning jämförs.

Sverige har återkommande fått kritik från Europarådet, FN och European Network Against Racism på grund av att vi saknar både kartläggande och uppföljande siffror rörande vilka grupper i det svenska samhället som egentligen diskrimineras. Undantaget

kön och ålder går de diskrimineringsgrunder som finns enligt svensk lag inte att följa upp i den nationella statistiken. Därför vet vi inte heller exakt hur utbredd diskrimineringen på arbetsmarknaden är, men vi vet att den är omfattande och drabbar både utrikes födda personer och deras barn som föds och växer upp i Sverige.

Stärkt Diskrimineringsombudsman, skarpare sanktioner och satsning på antidiskrimineringsbyråer

För att motverka diskriminering och främja ett jämlikt bemötande krävs att hela samhället involveras i arbetet. Det krävs också en stark diskrimineringslagstiftning och en stark diskrimineringsombudsman. Under Miljöpartiets tid i regering stärkte vi arbetet och ökade anslagen mot rasism och diskriminering. Den nuvarande regeringen tycker uppenbarligen att detta område är mindre viktigt och valde till exempel att lägga ner Delegationen mot segregation (Delmos) som i högsta grad har anknytning. Det är mycket angeläget att fortsätta att förstärka arbetet mot diskriminering, rasism och segregation. Vi vill exempelvis införa skarpare möjligheter till sanktioner mot arbetsgivare som diskriminerar, förslagsvis genom vite. Vi vill satsa på antidiskrimineringsbyråer och stärka civilsamhällets långsiktiga förutsättningar. Det handlar om att diskriminering måste kosta för de som diskriminerar, samtidigt som samhällets arbete mot diskriminering måste få kosta.

Märta Stenevi (MP)

Per Bolund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Emma Berginger (MP)

Daniel Helldén (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Rasmus Ling (MP)

Emma Nohrén (MP)

Jacob Risberg (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Camilla Hansén (MP)

Linus Lakso (MP)

Amanda Lind (MP)

Katarina Luhr (MP)

Jan Riise (MP)

Elin Söderberg (MP)